

Discursul d-lui Take Ionescu

D. Take Ionescu (vine la tribună în aplauzele unanime ale asistenților). —

Iubiți cetățeni,

Suntem într-o întrunire electorală, și cu toate acestea cu toții ne dăm socoteala că suntem în ceva mai mult de cit într-o întrunire electorală.

D-lor, o întrunire electorală, atunci când reușește pe deplin, sporește cu unul reprezentanții opoziției în Parlament. Toți înțelegem că aci nu este vorba de a spori cu unul reprezentanții opoziției în parlament, este vorba de altceva, este vorba de a transforma opoziția în guvern și guvernul în opoziție (aplaude). — Dacă vor mai putea liberalii să fie opoziție după ce vor pleca de rindul asta (aplaude).

Noi, d-lor, ca partid conservator, nu avem nici un interes de partid în alegerea de la 3 Aprilie. De sigur candidatul nostru, frunțaș între frunțași, ne stă la inimă la toți, dar pentru d-nul general Manu numai plăcere nu poate să fie ca să intre și d-lui, cum am intrat și noi astăzi iarnă, în ceata de figuri nesimandicoase în care ne găsim. Să vă spun imediat de ce. Deja pe cind făceam campania electorală la Caracal, cam ghiceam ce se va întâmpla cind vom intra în Cameră. D-l Ionel Grădișteanu poate să vă spună: plecăm de acasă hotărâți să facem ceva. — d. Grădișteanu are în busunar două interpelări scrise — cind intrăm în Cameră le rebăgăm în busunar, ne uităm unul la altul, căci fără să vorbim între noi, simțim că este degeaba. Se bate omul cu tucurile vii, numai caraghiosit se bat cu mortăciunile.

De aceea, d. general Manu, cind îl veți alege — și faceți bine să-l alegeți, — se va uita și d-lui la mortăciune cum ne uităm și noi.

Aduceți-vă aminte, ve rog, de cea din urmă întrunire ținută aici, de cel mai frumos discurs, și cel mai frumos nu este nimica, cel mai adinc discurs care s'a ținut veri-o dată la această tribună, de glasul cel din urmă al lui Alexandru Lahovari, (aplaude) al omului pe care cu inimile cernite l'ați dus cu toții la cea din urmă a lui locuință.

Ce v'a spus atunci Al. Lahovari? În extraordinara lui cuvintare, farmecul nu era încoace, nu era vorba de adevăr, nu era vorba de simțire, era temeinicia judecății lui, a acelei judecăți prin care vă spunea la toți: nu se poate să triumfe nedreptatea, nu se poate să rămie în picioare fără de legea (aplaude).

Și dacă el găsea un limbaj așa de frumos, și dacă d-v. v'ați simțit așa de înalți și de ridicați, a fost tocmai fiindcă simțiați cu toții că ceea-ce spunea el era adevărul.

Nu se poate să triumfe nedreptatea. Și n'a triumfat.

El, d-lor, mulți se întreabă: nu se poate? dar cum nu se poate, dar Sturdza are majoritate, dar majoritatea lui Sturdza este o majoritate care nu 'și dă socoteala de ce face, dar Sturdza este om fără chibzuință, dar d-v. sunteți oameni cuminți și nu o să-l spinzurați de o lampă la un colț de stradă, fără de legea are să se consume. Pe ce ne bazam însă noi cind spuneam că nu se poate? ne bazam pe acel glas interior al nostru care ne spune că toate nemerniciile au măsură, și care ne strigă că nu se poate să învingă nedreptatea, ori cit s'ar împreuna toate puterile pământului.

Tot așa, d-lor și azi, întrebați-vă în sufletul dv. dacă s'a poate, și veți răspunde că nu se poate ca Sturdza să guverneze iar în România! (aplaude).

Aud, d-lor, că s'a dus la băiile Eforiei ca să se spele pe dinăuntru, că de acolo se vor duce citi-va derbedei să-i strige ura acasă; manifestațiunea asta e permisă, nepermisă era cea de anul trecut, cea cu... accidentul!...

Aud că are majoritate; are, ori nu are nu'mi pasă, nu mă ocup, eu știu un lucru: *nu se poate*.

Ma' aud că țara Românească este o casă cu chirie, cam odorojită de la o vreme încoace, și că din ea nu e chirie de cât la sf. Dimitrie și sf. Gheorghe, când le face somațiune, și că a trecut 26 Martie și n'a venit sf. Dumitru. O fi așa, dar am văzut mulți chiriști dați afară fără termen (aplaude). Am văzut chiriști dați afară după ce au plătit chiria și d. Sturdza știți bine că n'a plătit chiria (aplaude).

Și, d-lor, de ce nu se poate?

Apoi cum să se poată d-lor, când în loc de minte ai în cap hodorozeală, când în loc de inimă ai un sac de venin (aplaude).

Și atunci mergi din groapă în groapă, din comedie în comedie. Te duci și 'ți

dați demisia și zici că ești prea bătrîn la virsta de 64 de ani, pe cind vedeți pe venerabilul nostru d. Lascar Catargi...
Voci. Să trăiască!

D. Take Ionescu. Iar pe trei zile, fără să spun ce ai băut, întineresti așa în cit pleci în război ca să te arăți prea tinăr.

D-lor, când ajungi în halul acesta de 'ți dai demisie din chiar senin și pe urmă tot tu o retragi, cind tot tu plângi și tot tu râzi, cind iar o ei d'a capul și iar te întorci înapoi, cind te invitești și te răsucesți, nu se poate, — ești condamnat.

Aceasta este situațiunea d-lui Sturdza (aplaude).

Vă aduceți aminte fie-care, v'aduceți aminte de ce v'am vorbit la ultima noastră întrunire. Ei, ce s'a întâmplat de atunci?

Ați văzut vre o opozițiune ca opozițiunea pe care o facem noi?

De asta toamnă noi ținem, asistăm la svirolirile lor și tăcem. Și tot ei vin la noi și ne întreabă: ei, ce mai este? Și noi le răspundem: ce să fie, balamuc! (Iaritate).

De câte ori cad iar în groapă, ei vin la noi să-i scoatem. D-v. știți de istoria Mitropolitului, dar nu știți tot. Și, credeți-mă, cu bună voință i-am fi ajutat, dar nu se prinde, căci sfaturile ce le dai, ei le pricep pe dos.

I-am lăsat liniștit să vedem ce fac, căci pofta de putere pentru noi nu avem. Ce au făcut?

Pe cind Grecii se ocupă de Creta, pe cind toate Statele se prepară pentru gravele evenimente din Orient, ei se ocupă de prinziurile lui Stoicescu, dacă le a plătit drumurile de fier, sau ei; au stat o lună de zile în mistuirea prinziului lui Stoicescu!

După aceasta s'au ocupat două săptămîni de o altă chestiune, de care nu se poate vorbi în întruniri...

Voci. O știm... (Iaritate).

D. Take Ionescu. Și după acestea a început jocul d'a baba oarbă în chestiunea crizei ministeriale.

Inteu am aflat că 'și-a dat demisiunea doi miniștri, serviciile însă mergeau, chiar miniștrii demisionați se duceau la ministerele lor: erau demisionați și nedemisionați.

Peste alte cite-va zile apar demisiunile în *Monitor* și se numesc doi miniștri interinari.

Iar la Cameră, bietul Ciocazan, întreabă în fie-care zi, s'arac, ce este cu aceste demisii și în fie-care zi i se spune să lase pe a doua zi. (Iaritate).

A mai mers așa vre-o 10 zile și a venit altă demisiune, demisiunea ministrului întreg.

Suntem azi a 6-a zi de la demisiunea ministrului și în acest timp s'au făcut atitea liste ministeriale, în cit nu au mai rămas pe din afară de cit aproziți de la Cameră. (Aplause).

Și acum vă întreb: unde stăm?

D. Carp vă spunea adineaori că nu pricepe nimic.

Dacă citești «Voința» d'aseară găsești că conferează Sturdza cu Aurelian ca să facă un guvern în care să fie reprezentate toate elementele liberale; astăzi unul din agbiotanții D-lui Aurelian este bolnav de boală politică și cine știe cit va ține boala.

La băiile Eforiei sunt sigur că vorbesc aceia cari cred că intră în minister, iar dacă mergi la hotel Bristol, acolo găsești o mulțime de deputați și Senatori cari vor să iscălească că sunt în contra lui Sturdza; dar bătaie mare o să fie cine să bage în buzunar iscăliturile, pentru că numai acela poate să fie sigur că se vor scoate la lumină.

Ei bine, D-lor, aceasta este caraghioslicul ridicat în sistem de guvernământ.

Caraghioslicul este bun în viață, la toți ne place să mergem la Teatru să ascultăm pe actorii noștri comici, cari sunt foarte buni, mult mai buni de cit toți cei-lalți.

După ce am mincat bine, am asistat la o comedie bine jucată, este lucru bun, ne dispune într'un mod plăcut, ne produce pe urmă un somn agreabil.

Dar, D-lor, și caraghioslicul trebuie să fie la vremea lui; ce ați zice de un om care la o inormintare ar începe să isbucnească în ris?

Ei bine, efectul acesta ni-l face partidul liberal. Nu este azi vreme de caraghioslic, și totuși trăim într'un vecinic caraghioslic. Nu este vreme de caraghioslic acum cind se pune din nou în discuțiune întreaga chestiune a Orientului. Cind încă o dată în veacul acesta are să ne trecă norocul pe dinainte, n'ar trebui să fim și de asta dată atit de nemernici ca să nu-l prindem. (Aplause).

D-lor, de mai multe ori ne-a trecut norocul pe dinainte în acest veac și nici odată n'am știut să-l prindem, și cel puțin pentru două ori răspunderea dinaintea Istoriei și a urmașilor noștri o va avea partidul liberal.

Partidul liberal trăește pe legende false că ne-a dat la 1878 lucru mare.

Nu este adevărat. Nu au avut cele-alte țări din răsărit oameni geniali cum pretinde partidul liberal că a avut, și cu toate acestea au eșit și ele cum am eșit și noi cu neatințare și regat, și mai mult încă, ele au eșit cu spor de pămînt, iar noi cu scădere de pămînt. (Aplause).

Care este cauza că nu s'a profitat de acele ceasuri cari nu se repetă cind vrei tu, ei vin cind vor ele? Cauza este că acești oameni, au înțiu în gînd interesele partidului, și pe urmă numai interesele țării (Aplause).

Ei, nu puteți d-voastre fără o grea răspundere față de fit d-v., față de urmașii dv., nu puteți să lăsați ca încă o dată tot în minți așa de nedestoinice, ba încă în mințile unui Sturdza, să stea norocul României...

Căci, d-lor, nu este vorba ca d. Sturdza să 'și plătească inocenta plăcere de a fi prim ministru al României, căci prim ministru ca dînsul nici un om care să respectă n'ar vrea să fie; este vorba de altceva, este vorba că nu este posibil ca ambițiunea senilă, zice d-lui, nemernică zicem noi, a acestui om să hotărască mersul României în vremuri așa de grele. (Aplause).

Ce a făcut omul acesta ca să prepare țara pentru ceasul cel greu?

Avem în Peninsula Balcanică o clientelă firească a noastră. Avem dreptul să vorbim de această clientelă fără a face indiscrețiuni; cind vorbesc Bulgarii, Sîrbii și Grecii, avem și noi dreptul să vorbim de ai noștri din Peninsula Balcanică! (Aplause).

Avem dreptul să vorbim fiindcă noi suntem cei d'nlii între cei de o potrivă, suntem cei d'nlii nu numai prin număr, suntem cei d'nlii prin ceea ce suntem: firească de a fi singurii cari n'am plecat capul, cari am rămas în picioare dinaintea Semi-lunei! (Aplause).

Avem dreptul să vorbim, pentru că aci la noi a fost locul unde s'a refugiat conștiința națională a celor-lalte popoare din Orient, pentru că aci la noi a încolțit sentimentele lor de renaștere națională, pentru că de aci, de pe pămîntul nostru, s'a ridicat norul din care a fulgerat independența grecilor, aci s'a zămislit, aci a fost Eteria, și cei dinții cari au plătit suferințele și singele lor, renașterea Elenismului, n'au fost Grecii din Elada, au fost Romîni din România (aplaude).

Conștiința națională a Bulgarilor aci să începe, aci s'au adăpostit cei dinții cari au visat o Bulgaria independentă. Nu mă ocup de nerecunoștința lor, — popoarele au dreptul să fie nerecunoșcătoare, — dar țiu să amintesc că am fi avut și noi dreptul să cerem prețul nostru pentru ceea-ce am dat (aplaude).

Patru veacuri d'a rindul vitejia și munca noastră au păstrat în Orientul Europei un focar de viață creștinească; la vatra noastră s'au încălzit și Bulgarii și Sîrbii și Grecii, apărâți de palosul nostru au dus ei o viață națională pitulată, dar au dus-o.

Suntem cei întii între cei d'opotrivă pentru că n'a fost război în Orient în care să nu cadă capete de Romîni. Și la 1821 și la 1834 și în urmă n'au lipsit vitejii romîni. Nu este cimp de bătaie din peninsula balcanică care să nu fie albit de oasele strămoșilor noștri. Ne-am vărsat cu dărnice și avuții și singele pentru ei toți, și ce am luat? Ce am luat? N'am luat nici al nostru.

Cel ce cred că Dobrogea este luată de la alții, nu știu nici istoria, nici etnografia, nu cunosc nici geografia. Dobrogea o luaseră Turcii de la noi; noi nu am reluat de cit moștenirea noastră, și încă am luat-o în jumătăți și scurată din nepriceperea liberalilor, căci bunul nostru, Dobrogea lui Mircea, mergea mult mai departe de cit hotarele de azi (aplaude).

Nu zic acestea ca să provoc pe cine-va, nici ca să afișez poftă nesănătoasă de curcieri. Amintesc însă adevărul istoric, fiindcă prea se tot spune că Dobrogea ar putea fi pusă în discuțiune.

Sunt dar în dreptul meu să zic: în această Peninsula Balcanică dacă ar fi să se răstoarne lucrurile, avem și noi cu vîntul nostru de spus. Ei bine, acest cuvînt în gura liberalilor se reduce la un *Trăiască Sultanul*, spus, (cum 'mi scria Lahovari) «cu un suflet de lacheu», atunci chiar cind nu căpătăm nimic, și nu ni s'a făgăduit nimic.

Nu voi că vorbele mele să fie rău înțelese, suntem prieteni cu Sultanul, suntem prieteni al păcii, avem nevoie de dînsa, dar din această vilvoare de patimi și aspirații să nu aud de cit pe d-nul Stoicescu gîndind, Trăiască Sultanul, este prea puțin pentru idealul meu național (aplaude), este o rușine pentru mindria mea de Romîni.

D-lor, pentru a ne spune cuvîntul nostru, avem dar dreptul istoric, avem dreptul etnic, avem dreptul puterii, care este mai necesar de cit toate. Avem dreptul să vorbim în Peninsula Balcanică, și avem și clientela noastră, avem pe Romîni din Turcia.

Ce au făcut liberalii pentru Romîni din Turcia? Cind am venit noi la guvern erau în Macedonia 30 de școli primare, am lăsat 83, de atunci au scăzut, n'au crescut. Cind am venit noi la guvern erau 125,000 lei în buget pentru propaganda Romînismului, am suiat-o la 525,000, în doi ani, ei în loc să urce au scăzut cifra cu 26,000 lei. N'au fost în stare nu numai să sporească, dar nici să păstreze ceea-ce alcătuie nepriceperea noastră ciocoiasă și patriotismul nostru păcătos! Cerusem, d-lor, și obținemusem ca în acel Salonie, despre care ați auzit atita vorbindu-se, să se ridice steagul Romîniei pe o școală de comerț; am plătit cheltuețile, am plătit chiria, mobilele, cărțile, am făcut programa, mai rămăsese un lucru de făcut, era ușa de deschis: aceasta au refuzat să o facă liberalii și stă școala închisă și pînă acum!

D-lor, mă opresc. Am fost om de guvern și poate voiți mă fi; nu am să deschid arcanele diplomației. Dar nu este politică sănătoasă aceea care indispune pe toată lumea în contra ta, nu poate să fie politică bună politica d-lui Sturdza de a stăli pe Romîni de dincolo de Dunăre. Un an și jumătate de guvern liberal a slins influența noastră asupra clientelei firești a Romîniei în Peninsula Balcanică.

Dar nu numai atit a făcut acest om ca să ne cază vaza și puterea! Acea sabie la care mic și mare are recurs, ascuțita dînsul, păstrată a măcar ruginită în teacă? Nu! i-a știrbit tăișul pînă în vir; a știrbit-o, căci atit văzut mărturisirea Ministrului lor de război că armata a rămas fără cartușe, armata a rămas desarmată. Știți că de la război pînă acum s'a cheltuit cel puțin un miliard și 200,000,000 pentru armată! Ei bine, această muncă a neamului de 20 ani, căzută pe mina lui Sturdza, să reducă la puști fără cartușe, armata fără încredere în arma ei! (Aplause).

Ei, D-lor, dacă pot să-l iert cind desființează subprefecții și judecătoria de pace, cind violentează independența Curții de Casație, cind este odios și ridicul, nu pot să-l iert cind este criminal, nu pot să-l iert cind desarmează țara asta, căci țara nu este a lui, nici a mea, nu este nici a D-v. Este a generațiilor trecute și a celor cari au să vină! (aplaude). Cind un om este vinovat de ast-fel de lucruri... este un adevărat criminal, și atunci eram în dreptul meu să zic: nu se poate. Și pentru ce nu se poate? Fiindcă punindu-mi mina pe inimă am simțit, cum simții și d-v., că aceasta nu se poate. (Aplause).

De aceea d-lor, pot să spun cu siguranță că alegerea de la 3 A rilie poate să ne fie un ajutor, însă eu dînsa sau fără dînsa se va duce d. Sturdza și se vor duce liberalii. Și vom veni la guvern ori-ce ar face d. Sturdza, și ori-ce ar face d-nii liberali. (Aplause).

Se va duce d-lor, fiindcă nimeni nu poate guvernă în contra tuturor, fiindcă nu este cu putință să guvernezi, cind și tineri și bătrîni, și cei de sus și cei de jos, și cei din țară și cei de peste fruntarie sunt în contra-ți; cind toată lumea nu te vrea, nu e cu putință să cârmuiești. (Aplause).

D-v., dacă vă veți face datoria cum ne-o facem noi, dacă plecînd de aci nu vă veți mulțumi să ziceți: frumos au vorbit, dar dacă vă veți duce acolo, în mijlocul concetățenilor d-v., și veți spulbera reaua reputațiune făcută Bucureștiului că nu știu a se ridice de la guvernamentalism la priceperea înaltelor interese ale Statului, d. Sturdza se va duce și mai repede, și vom veni și mai repede noi la guvern.

Vom avea, de altminteri, o grea misiune, căci, în loc să ne concentrăm puterea noastră de muncă pentru ca să ducem mai departe România, ne trebuie să muncim ca să dregem ruinile pe cari dînsii le-au făcut.

Sunt ruini pe care le vom dregi, sunt alte ruini însă pe cari nu le vom putea dregi. Acestea sunt ruiniile sufletesti; descurajarea care a pătruns în sufletele tuturor, scepticismul care a cuprins pe toți, acestea nu le vom dregi, căci ruinele sufletesti sunt fără leac.

De aceea, d-lor, acest om va avea o tristă celebritate. Vor trece ani mulți, se va uita numele lui, dar se vor cunoaște urmele lui. Ori unde veți vedea scepticismul, ori unde veți vedea descurajare, ori unde veți vedea o inimă sovăiloare veți putea zice: este opera lui Sturdza. (Aplause).

Avem însă și noi o mângiere: ca să poți face atita rău trebuie să fi atit de nenorocit, în cit ceea ce mă îngrozește ca o vedenie din iad, este cind mă gîndesc ce trebuie să fie conștiința acestui om...! (Aplause prelungite).